

verhooging der
komt onwille-
ment in de ge-
Voor 50 jaar
(niet enkele
Het bedrag van
let te laag. En
n voor opleiding
andigheden. En
it bedrag voor
weid er tegen
og. Als we nu
et levensvatbaar
orden zijn, kan
lijven. Dat de
in veranderd.
dingen stemmen
n dat de predi-
schikken. Doch
levensonderhoud
Het zijn geen
chappelijk leven
en kloosterorde,
en ieder, om te
e Heere hen in
o vrij zijn even
tractementen en
en nu
/ 10.000
/ 6.000
/ 14.000
/ 5000 / 3000
/ 1.000
/ 700
/ 9000 / 1.000
/ 16 / 17
/ 13 / 14
/ 10 / 11
per week / 1.—
n rekening der
instans 6 maal
te noodzakelijke
likant Personeele
et 35 procenten,
sting. Voor 50
als thans.
en nu
/ 5.—
/ 1.— / 1.25
/ 1.—
/ 1.20 / 1.30
levensmiddelen,
herinneren. Uit
de tractementen
s 100 p.C. ver-
zijn aanmerke-
Predikanten;
O; mijn instans
i vooral voor de
r, daar het die
Apstel Paulus
enigzins, want
dit verkeerd be-
weurige gevolgen
dat vele Predi-
Gemeenten be-
durven aanvaar-
Kerk alhier in
Predikanten geen
aanbreken, dat
u de eerste plaats
verkiezen. Predi-
te beschikken.
behoeden. Wij
moette, strijd en
verkegen, een
vraag van onse
van tractement.
de dagen hunner
die zich ook om-
gelijke omstan-
Heere, dat de
id die mannen
weg, daar het
OUW op hune
s. Seeds hebben
in waarheid ver-
le Gemeente ge-
gepoed, en getrou-
Mogen zij verder
en getrouw de
r zaligheid.
R. H. H. K.
KERS VOOR 1913:
ondiging in de
t mij toetehloft,
van het GERE-
AF „FILIPFUS“.
en onverdacht
sijn kleur en
d van een huis-
en om zijn
herinneringen
n niet onwaardig
813. Aankomst
ingen. Op het
vers:
ntrek, en nek;
d lijden,
den. (Ps. 93).
LEM I, Koning
Koningin Fre-
portretten.
5 van Schriftge-
onder een kort
achterzijde der
nwaardige ver-
Uitgegeven ten
ting te Alphen
erdam.
van de Martha-
Geloof, Hoop
met ieder een
een tekst met
elken dag één
ken, versen en
en geen spoot.

Eindelijk GRILLUSTREERDE CHRISTELIJKE
Scheurkalender. J. N. Voorhoeve, te 's-Graven-
hage.
Dit schied, de herders van Bethlehem met
hun schapen, op het oogenblik dat zij in verwon-
dering zijn over het hemelsche licht, — kan ik
met den besten wil niet moét vinden.
Toch is het getekend door niemand minder
dan IESUS.
Aan den tekenaar zal het wel niet liggen.
Daarentegen niet men met welgevallen de
gekleurde plaatjes in het blok.
'n Beswaar bij desen kalender is, dunkt mij,
dat hij ook nu weer voor iederen dag wel een
tekst, maar bij dien tekst verder niets, hoogstens
een versje geeft.
'n Toepasselijk woord bij 'n tekst mag toch
op 300 n blaadje van een Scheurkalender niet
ontbreken.
Dr. P. A. E. SILLEVIS SMIT, JOHANNES DE
DOOPER. Volksuitgave, Amsterdam. H. A. Bot-
tenburg, 1912. Van deze monographie, die bij
haar verspreiding, in heel de christelijke pers
en ook door ons met groote waardeering is
besproken, heeft onze ijverige uitgever, de heer
van BOTTENBURG, thans een volksuitgave in het
licht gegeven.
Bij de eerste uitgave in 1907 schreef de
auteur, die toenmaals nog predikant in ROT-
TERDAM was, dat hij voor deze zijn studie over
JOHANNES DEN DOOPER een plaats begeerde „in
de opbouwende lectuur van ons volk, dat leeft
bij Gods Woord“. Hoewel dus niet als weten-
schappelijke studie bedoeld, getuigt dit boek
toch van breedten nauwgezette studie over het
onderwerp.
„Twee dingen“, zoo schreef SMIT, „souden
we begeren: dat Johannes, de grootste van
vrouwen geboren, in zijn grootheid van God
ontvangen, meer worde gekend; en wie zich dan
stelt naast hem, voelt zich klein, seer klein.
Doch eenvoudiger, dat de eenvoudigheid, die deze
bladen leest, als brullofskink des Nieuwen Tes-
taments, zich meerder voele dan Johannes, om
Jesus wil, opdat de heerlijkheid van Christus'
Kooninkrijk zich openbare in zijn heiligen.“
Van harte stem ik in met wat Dr. SILLEVIS
SMIT nu, in zijn kort Voorwoord bij de volks-
uitgave schrijft: „het kan niet anders dan een
oorsaak van blijdschap wezen, dat de prijs van
het boekwerk thans geen verhoging behoeft
te zijn, dat de kring zich uitgebreide onder
andere, die niet minder belang stellen in alles
wat de kennis van Gods Woord mag vermeer-
deren.“
J. H. LANDWEHR, predikant te Rotterdam.
HANDBOEK DER KERKGESCHIEDENIS. Derde ge-
d. Bolle.
Dit derde deel, van LANDWEHR'S HANDBOEK,
waarvan het eerste en tweede reeds hier door
mij zijn besproken, bevat van de geschiedenis
der Kerk het tijdperk der reformatie tot het
begin der 19e eeuw.
De geschiedschrijver toch verdeelt de Nieuwe
Kerkgeschiedenis in drie tijdperken en wel:
het eerste: van Lutherus optreden tot den
vrede van Munster 1517-1648;
het tweede: van 1648 tot het begin der
19e eeuw;
het derde: van het begin der 19e eeuw tot
heden.
In dit IIIe deel nu behandelt hij eerst
de Reformatie en de Contra-reformatie.
„In dit tijdvak“, zoo schrijft hij, wordt ge-
scheit DE ARBEID van de reformatoren, die,
op het gebied van de leer en den dienst in
de Kerken, terugtripten tot het Woord van God;
de ONTAARDING van het reformatorisch beginsel
door verschillende secten, v.n. door de Weder-
doopers, en DE POOLING van Rome om de kracht
der reformatie te breken en door allerlei
middelen het aangevangen werk te verstoren.
Vervolgens het tweede tijdvak: De kerk in
den tijd van het „Pietisme“ en de „Aufklärung“.
„In dien tijd“, zoo schrijft LANDWEHR, „zien
we, hoe de kerk der hervorming den invloed
onderging van het Pietisme. Het starre ortho-
doxie dreef duizenden in de armen van het
Pietisme. En gelijktijdig zien wij het Pietisme
opkomen, dat later in de „verlichting“ in Frank-
rijk en de Aufklärung in Duitschland, terug-
riep van de openbaring in de H. SCHRIFT tot
de openbaring in DE NATUUR; VAN HET WOORD
GODS TOT HET WOORD DES MENSCHEN, van het
GELOOF TOT DE REDE.
Ook dit derde deel waarin, de feiten klaar
en duidelijk zijn voorgesteld en men een
goed overzicht van het geheel krijgt, maakt
LANDWEHR'S HANDBOEK tot een knap en bruik-
baar compendium, dat, voldoende voor een
niet-theoloog, ook den theoloog naast het
bekende handboek van KUNZ b.v., goede diensten
kan bewijzen.
En dat wel ten eerste van wege het specifiek
gereformeerde standpunt dat de geschiedschrijver
inneemt, en in de tweede plaats omdat er aan
de historie van de kerk in ons land meer
sandsicht in is gewijd, dan in de Duitse
compendia geschiedt.
Het zij Dr. LANDWEHR gegeven, dat zijn
HANDBOEK met de beschrijving van de geschie-
denis der kerk in de 19e eeuw spoedig te
voltooiden.
G.
Verenigingsgebieden.
„SONNEVANCK“.
I.
Er is misschien in den herfst geen mooier
streek in ons land te vinden dan de „Veluwe“
in de omgeving van Putten en Harderwijk. Het
is een genot reeds, met den trein der C.S. van
Amersfoort in de richting van Zwolle te sporen.
Hoe mooi doet dat op eenmaal ter linkerszijde
de Zoldersee op, achter een groot weideveld,
dat zich dicht bij Harderwijk uitstrekt, en hoe
vloeit dan vaak zee en lucht voor het oog ineen,
zoodat men zou wenen, over de welde in het
eindeloos verschiet te staren, ware het niet, dat hier
en daar een scheepje, dobberend op de onzicht-
bare wateren, de nabijheid van de zee verried.
Schoon als de gehele omgeving is ook de
weg, die van het station Harderwijk naar de
stichting „Sonnevank“ voert, opgericht door de
Vereniging van Christelijk Hulpbezoek aan
Tuberculoselijders, ja, misschien is die enig
mooie weg de liefdelijke, welke op stille herfst-
dagen in de omgeving en ver daarbuiten te
vinden is.
„Sonnevank“! Zoo er ooit een huis geweest
is, dat zijn naam met eere droeg, en zoo er
ooit een ziekeninrichting is geweest, die een
naam voerde, welke kenmerkend was voor het
doel der inrichting en de methode van gene-
zing, die er werd toegepast, dan kon dit met
overtuiging zeker ook van „Sonnevank“ gezegd
worden.
Hoe heerlijk is het gezicht op de stichting,
wanneer men van Harderwijk komende, onver-
wachts tusschen de boomen langs den straatweg
een groot bosch opmerkt, dat dan naam „Son-
nevank“ draagt, en dan den blik links onder

dat hooggewijze gevormde bord heen laat
strijken door een mooie oprijlaan, die recht
naar het sanatorium voert, welks hoofdgebouw
recht met het volle front naar den straatweg
keert en een roodegeest torenje draagt, dat
door de as van de laan geraakt wordt.
Schrijver deses zag de stichting zoo het
eerst op een van de mooiste herfstdagen, die
we onlangs gehad hebben, op een oogenblik,
dat de zon haar stralen recht over de met alle
nuances van bruin prijkende laan wierp, zoodat
het hoofdgebouw met s'n voorzijde in haar vollen
gloed schitterde. Zoo maakte de stichting, de
zonne vangende zooveel het maar eenigzins
kon, een onvergetelijken indruk.
Nu, een sanatorium voor tuberculoselijders
heeft véél zonlicht noodig. Zonlicht en ronne-
warmte behooren tot de beste geneesmiddelen,
die voor longlijders te bedenken zijn. Misschien
doet het licht nog meer dan de warmte. Als
in den herfst de koude begint te komen en
overdag de zon de natuur buiten wel, maar de
woningen van binnen niet voldoende kan ver-
warmen, is er bij de patienten geen sterk ver-
langen naar kunstmatige warmte, mits het zon-
licht maar overal vrij kan binnen dringen en
het weder gunstig geweest is om de patienten
te veroorloven, veel buiten te verkeerren.
Het zonlicht schijnt dáárom zoo uitnemend
te werken, dat er z.g. chemische stralen zijn,
die een genezende kracht bezitten. Niet het
getemperde licht, zoals dat door de wolken tot
ons komt, heeft die kracht, maar alleen het
directe zonlicht. Vandaar, dat men tegenwoordig
vaak met gunstig gevolg sieke lichaamsdeelen
door de ongetemperde zonnestralen laat be-
schijnen om genezing ervan te bevorderen.
Licht is echter niet alleen het enige genees-
middel, dat „Sonnevank“ kent. Licht en zon-
ne warmte steeds samen gaan en gaan hier inder-
daad ook samen. Het sanatorium en zijn
terreinen liggen zo 30 M. boven A. P. en
baden zich als 't ware in een heilzaam mengsel
van bosch- en seelucht. Sommige tuberculose-
lijders behoeven boschlicht, andere seelucht.
Het mengsel, dat hier gevonden wordt, is echter
voor alle patienten goed. Als de reedwond
de dennehoschen strijkt, voert hij naar „Son-
nevank“ een volkomen zuivere lucht, waaruit
alle kwade elementen verwijderd zijn en die in
dubbele mate genezende bestanddeelen bevat.
Door zijn uitnemende ligging heeft „Sonnevank“
voor, dat de koude er niet zoo sterk is als
direct aan zee, en dat de wind er wat van zijn
eerste kracht mist.
Het is onnoodig te zeggen, dat hetgeen de
omgeving van een sanatorium als „Sonnevank“
van de omgeving eener stadswoning zoo buiten-
gemeen gunstig onderscheidt, de omstandigheid
is, dat hier niets is te vinden van de groote
onreinheid der lucht, die boven een groote
stad hangt. Bekend is het, dat zelfs in de
gezondst gelegen steden alleen in de buiten-
wijken de atmosfeer door de telkens van buiten
toestroomende versche lucht voldoende zuiver
blijft.
In den volksmond heet het wel, dat Am-
sterdam voor longlijders seer gezond is, en men
beroept zich daarbij dan op de statistieken,
maar even onjuist als die uitspraak is het beroep
op de zoo vaak misleidende statistiek. Indien
Amsterdam werkelijk zoo gezond was, waarom
souden dan de geneesheeren sinds jaar en dag
de tuberculoselijders van de, volgens sommigen
zoo heilzame geuren(?) uitdampende, grachten
wegsteden naar de Veluwe en naar andere
oorden met zuiverder lucht dan Amsterdam
beoort? En wat de statistiek van Amsterdam be-
treft, wisten de medici reeds voor jaren, dat de
„Alteraufbau“ van Amsterdam's bevolking
ongeregelmig is ten gunste van de jonge en
sterke elementen. Het groote garnizoen, het
niet onbelangrijk aantal studenten, het leven van
vele joden op straat en wat dies meer zij maakt
de statistiek van de Amstelstad zoo gunstig,
dat men wonderd droomen gaat droomen van
de grachten in onze hoofdstad.
Intusschen kan niet uit het oog verloren
worden, dat andere factoren met licht en lucht
medewerken om het verblijf in de sanatoria
een zeer gunstige werking te verzekeeren. In vele
huisgemeenten toch ontbreekt, omdat er veel
kinderen zijn of zaken groote drukte aanbrengen
om welke andere reden ook, de noodige
rust, laat de regelaar te wenschen over en
drukken zware zorgen. Dat alles houdt, óók bij
den tuberculose, de genezing tegen en bevoor-
dert eer het doorbreken der siekte.
Vandaar, dat een sanatorium reeds uit dien
hoofde veel boven de huisgemeenten voorheeft,
wilt er groote rust en kalmte en zorgvuldig in
acht genomen regelmatig heerschen, terwijl de
patienten zich zelfs met eenigen goeden wil aan een
geoorloofde en de genezing zeer bevorderende
onbezorgdheid kunnen overgeven.
En dan komt daarbij als vierde element nog,
dat in de Sanatoria veel beter dan in de gebouwen
voor geregelde en goede voeding gesorgd kan
worden. Menigmaal meent men, dat alles wel
terecht zal komen, of althans wel resultaat
bereikt zal worden, indien een tuberculose aan-
gelegde maar allerlei versterkende middelen —
vleesch, melk, eieren, enz. — kan gebruiken.
Men vergeet dan echter, dat voor den mensch
een zoodanig afwisselende voeding het beste is,
dat het gehele lichaam die stoffen krijgen kan,
welke het behoort voor zijn diverse functies.
„In de Sanatoria — en zoo ook in „Sonnevank“
— wordt dan ook groote aandacht ge-
wijd aan de voeding en wordt voor voortdurende
afwisseling daarin steeds gesorgd. Niet alleen
worden bijv. aardappelen, die een licht verteer-
baar en — door de bijkomende bestanddeelen —
goed voedseel vormen, niet vermaard, maar
se vormen zelfs een deel van de generale voe-
ding, waaraan steeds veel zorg wordt besteed.
Op „Sonnevank“ wordt trouwens de stel-
regel gehuldigd, dat al wat den patienten voor-
gezet wordt, onbetwist van de beste kwaliteit
moet zijn, welke te krijgen is.
Dat juist deze stelregel de zorg voor de maalt-
ijden tot een zeer omvangrijke maakt, springt
in het oog als men bedenkt, dat „Sonnevank“ s
heerlijke omgeving zeer onruichbaar is, zoodat
eigen verbouw niet mogelijk is. Wel worden
vloeivelden aangelegd, maar zoolang men geen
absolute zekerheid heeft, dat deze geen bacte-
rien overdragen op de producten, die erop ge-
kweekt worden, is de cultuur op die velden
zeer gevaarlijk en zeker bijv. voor groenten,
die niet gekookt worden, ten stelligste te ver-
mijden.
Officiële Berichten.
Kort verslag van de vergadering der
classis Brielle, gehouden op 6
Nov. 1912.
1. Opening der vergadering als gewoonlijk.
Praeses, Dr. Esselink; assessor, Dr. van Duin;
scriba, Dr. Aalberts.
2. De credentia's worden ondersocht; aan
dienaar des Woords is ook nu nog — wegens

zwakte — afwezig; drie kerken hebben ook een
diaken afgevaardigd. Wordt — gehoord de
redenen — geapprobeerd.
3. De lening der notulen wordt uitgesteld tot
na 't examen.
4. Van een tweetal candidaten in de theologie,
die praeparator examens hebben aangevraagd —
belden van Stad a't H. — worden de ver-
eischte stukken nagelen en in orde bevonden.
5. Onder praesidium van den assessor wordt
praeparator ondersocht de heer J. W. Esselink,
candidaat der Theol. School. Hij houdt een
korte leerrede over s. Tim. 2: 19. Vervolgens
wordt hij in de dogmatiek ondersocht door Dr.
Aalberts; in de exegese O. T. (Pa. 51) door
Dr. van Duin; in de exegese N. T. (Job. 3)
door Dr. van Lummel. Na de deliberatie worden
hem nog de vragen betreffende de beweegredenen
tot het staan naar het ambt van dienaar des
Woords, ter beantwoording voorgelegd. Eindelijk
wordt van hem de belofte gevraagd, niets te
enlen leeren in strijd met Gods Woord en de
Formulieren van Eenigheid. De loco-praeses
deelt hem mee, dat de classis met algemeene
stemmen besloot hem beroepbaar te stellen
bij de Geref. Kerken en wenscht hem geluk.
De vergadering bidt hem — zingend Ps.
134: 3 — den segen des Heeren toe.
6. Praes.
7. De tweede examinandus, de heer C.
Koppelaar, candidaat van de V. U., wordt
ondersocht (als voren). Preektekst Fil. 1: 6.
Dr. Aalberts leidt het ondersocht in de dogma-
tiek; Dr. v. Duin in de exegese O. T. (Mal. 3);
Dr. v. Lummel in de exegese N. T. (Ef. 1).
Evenals bij den vorigen examinandus maken
ook nu verschillende afgevaardigden gebruik van
't recht tot navragen. Naar de „beweegredenen“
wordt gevraagd; de belofte — als boven —
wordt door den examinandus afgelegd. Met al-
gemeene stemmen besluit de classis den heer
K. vrijheid te geven, om als proponent te staan
naar 't ambt van dienaar des Woords in de
Geref. Kerken. Gelukwensch en zegenbiede wordt
ook hem door praeses en classis op zijn levens-
weg medegegeven.
8. Lesing en vaststelling der notulen.
9. Naar aanleiding der gelezen notulen: a.
wordt opgemerkt dat de zaak der benoemingen
verbetering behoeft. Wordt besloten op de Mei-
classis — wanneer dit punt jaarlijks pleegt op
't agendum te komen — er de volle aandacht
aan te schenken. Tot zoolang zal de status quo
worden gehandhaafd; b. wordt een klacht ge-
hoord van een der vacante kerken: een dienaar
des Woords (buiten de classis Brielle), door
zijn classis aangewezen om in Nov. hulp te
verleenen, weigerde te komen. De depp. voor
de regeling der vacatureindsten, desgevraagd,
kunnen geen inlichtingen geven. De klacht zal
worden doorgezonden naar de betrokken classis;
c. geeft de kerk van T. — er naar gevraagd —
te kennen, dat het schriftelijk rapport inzake
de grensgereguleering tusschen T. en R. aan de kerk
van Helvoetsluis is afgestaan voor het classi-
caal archief.
10. Rapporten: a. Namens de kerken van
Sp. en Z. rapporteert Dr. v. L., dat de stukken
inzake 't vertrek van Dr. Kok en zijn ontzag
als dienaar des Woords van N. Helvoet zijn
ondersocht en in orde bevonden. Weshalve aan
Dr. K. de acte van losmaking van de classis
Brielle op de meest eenvoudige wijze werd verleend.
b. De cl. depp., aangewezen om bij 't afscheid
van Dr. K. te N.-H. de classis te vertegenwoor-
digen, geven hiervan veralg en brengen der
classis des Woords over.
c. Rapport Evangelisatie. Den kerke, die nog
niet collecteerden, wordt herinnerd aan 't
besluit om jaarlijks (omstreeks Hervormingsdag)
voor deren arbeid een collecte te houden. Uit-
breiding van 't getal abonnees op 't evangeli-
stieblad De Wegwijzer blijft gewenscht (f 50
per jaar).
11. Ingekomen stukken: a. van de depp. der
classis Arnhem voor den arbeid onder de
Nederlanders in de Rijnprovincie en Westfalen,
een bede om steun. Bijgaande circulaire worden
rondgedeeld en de zaak zelve den kerken
aanbevolen; b. een schrijven van de classis
Almkerk, mededeelende, dat zij zich genoodiaakt
zag, broeder O., oefenaar, de vrijheid om als
zondanig in de Geref. Kerken op te treden, te
ontnemen. Met leedwesen voor kennisgeving
aangenomen; c. een missive van Dr. E. Th. P.
v. A., em. pred. De scriba vestigt de aandacht
der vacante kerken in de classis Brielle op
Z.E.W., die, desgevraagd, bereid is haar te
dienen (Adres, Amsterdam, Ruyschstraat 61a).
12. De scriba herinnert er aan, dat de
subsidie-aanvraag bij depp. ad hoc moet plaats
hebben vóór 10 Jan.
13. Rondvraag naar art. 41 K.O. De kerk
van T. deelt, tot blijdschap der vergadering,
mee, dat de tuchtaak, waarin op advies der
vorige classis de se trap van censuur nog werd
uitgesteld, getindigd is; de „onverzoenlijke br.“
kwam tot verzoening. Consulentschappen: Tinte
vraagt en krijgt tot consulent Dr. Mol; N.-
Helvoet lid, idem; Helvoetsluis Dr. v. Lummel.
14. Vacatureindsten. Op voorstel van één
der kerken wordt besloten de classis Barendrecht
te verzoeken om vier beurten in de 3
maanden. Voor soover mogelijk — want nog
niet van alle classes, die hulp verleenen, was
reeds schrijven ter tafel — wordt voorlesing
gedaan van de regeling.
15. De behandeling van 't concept-visitatie-
reglement moet, om des tijds wille, wéér uit-
gesteld worden.
16. De assessor gaat voor in dankzegging en
gebed. Sluiting.
Op last der classis Brielle,
Dr. R. J. AALBERTS, scriba.
Classis Barendrecht.
De Geref. kerken in de classis Barendrecht
hebben in hare vergadering van 4 Dec. 1912,
onder medewerking van de provinciale Deputa-
ten, den heer M. Schouten, beroepen Dienaar
des Woords te Ridderkerk, peremptoir ondersocht
en met alle stemmen toegelaten tot den Dienst
des Woords en der Sacramenten in de Geref.
kerken in Nederland.
Namens de Geref. kerken in de cl. Barendrecht:
J. G. KUNST, A. t. praeses.
D. STEENHUIS, A. t. assessor.
S. GREJDIANUS, A. t. scriba.
Buitenland.
Zwitserland. Verhooging van predi-
cantstratemen ten bevordert door
social-democraten.
De social-democraten van Zwitserland schij-
nen ten opzichte van de religie anders te staan
dan hunne partijgenooten in andere landen. Zij
hebben in Zurich er aan medegewerkt, dat naast
het tractement der onderwijzers ook dat der
predikanten verhoogd werd, gelijk de Kirchen-

freund van Prof. Orelli van 11 October bericht.
Volgens dit blad heeft het volk van Zurich op
30 September het aanvangstractement van
zijn predikanten van 2400 op 2700 francs ge-
bracht, met de bepaling dat na elke drie jaar
het tractement met 100 francs vermeerderd, tot-
dat de titularis 3000 francs heeft. Hierbij komt
een toeslag van 200 francs voor elke vier dienst-
jaren, welke toeslag tot 800 francs stijgen kan.
Het is wel niet veel, maar toch iets. Toen het Zurich-
volk hierover stemmen moest, waren er
44000 stemmen voor en 29000 tegen. In ker-
kelijke kringen vindt men dit resultaat des te
meer bevredigend, omdat het verkregen werd
zonder eenige noemenswaardige agitatie. De
Kirchenfreund merkt hierbij op, dat wanneer
de leiders der social-democraten zich tegen de
verhooging der predikantstratemen ten uitge-
sproken hadden, dit minstens 15000 stemmen
zou geschied hebben. Dan ware de tracte-
mentsvermeerdering afgestemd geweest.
Gemengd Nieuws.
Gebid voor de leiders der Kerk. Onze leiders op
Kerkelijk en Staatkundig gebied worden door
sommigen zeer bewonderd en hoog verheven, door
anderen dikwerf sterk gecritiseerd. Maar wordt er
voor hen wel geboden?
Wij vinden in een Duitsch blad twee formulier-
gebeden, die aan de redactie in handen gekomen
waren, die tegenwoordig in een stillen kring van
gelovigen in de Duitse landskerk geboden
worden; welke beiden voorbeelden zijn voor een
ongecompliceerd persoon die een leidende positie in de
Evangelische kerk inneemt.
Het eerste luidt aldus:
Wij bidden u, o Heere, voor onzen N. N.; laat
ons gebied tot hem doordringen als een kracht
en onze voorbede als een sterkte. Wees bij zijn
hulp, sterk hem met den geest uwer genade, laat
uw woord hem op elken weg troosten, behoeft hem
tot aan het einde. Amen.
Het tweede gebed is in dezer voege:
o Heere, Jesus, die belooft hebt, dat gij alles
wat wij in uw naam bidden, doen wilt, ik pleit
op deze uwe belofte en bid u voor onzen N. N.
en geloof vast dat Gij mij verhoort en doet wat
ik u bid: Heere, zend hem hulp van uit uw
heilighoud en sterk hem uit. Laat uw onge-
zicht lichten over uw knecht en leer hem uwe
rechten. Hij spreekt uw woord voor Koningen en
schaaft zich niet, want Gij zelf zijt in uw naam
uit. Laat uw hand hem bijstaan, verlos hem
en verwerk hem door uw woord. Laat zijn gang
vast zijn in uw woord en laat geen onrecht over
hem heerschen. Neem het woord der waarheid niet
van zijn mond, maar laat uw getuigenis zijn
spreken en uwe rechten zijn lijd zijn. Troost
uwen knecht dat de hoovaardigen hem geen ge-
weld aandoen. Ga Gij voor hem uit en volg hem,
wees hem een vriend en raadgever en laat de
geest der Vaders tweevoudig op hem rusten, dat
hij met wijsheid en gerechtigheid uwe gemeente
regeere en bouwe en ons geheel arme volk ver-
gader, weide en trooste. U tot eere en ons allen
tot zegen en heil. Laat hem ootmoedig blijven, en
laat het dankgebed van zijn hart en mond niet
verstoppen. Wend u te allen tijde tot het gebed
van uwen knecht en tot zijne smeekingen, zoodat
Gij het gebed en de smeeking van uw knecht
verhoort. Hij wacht op uw heil; laat uw priester,
Heere God, met heil bekleed worden en mocht
uw heilige zich steeds verheugen over al het goede,
dat Gij aan hem en door hem doen sult. Eindelijk
Heere, laat ons in dank en in gemeenschap des
Geestes met hem steeds verbonden blijven, totdat
herder en gemeente na een kleinen tijd vereenigd
voor u staan, om u eeuwiglijk en altoos te prijzen.
De Finlandsche bisschop Sergius heeft over een
echtpaar, dat in het Kerpel Terrijoki woont, den
bansloek uitgeproken, omdat het de orthodoxe
kerk verliet en tot de Lutherse overging. Hij
deed het met de woorden: „gij wordt geschieden
van de gemeenschap met onzen Heere Jesus Chris-
tus en van de eeuwige redding, totdat gij u hart-
grondig betert en weder tot de orthodoxe terug-
keert. Zelfs de Nieuwe Wetse gaf over deze uit-
spraak zijn afkeuring te kennen, ook op grond dat
men alleen hen van een kerkgemeenschap kan
uitsluiten die nog leden daarvan zijn, maar niet
desulken die zich reeds van haar losmaakten. Ook
merkte dit blad op, dat de uitdrukkingen die bis-
schop Sergius benigde, bevreemdend zijn, daar de
echtelijken die geexcommuniceerden werden, Chris-
tus niet verloochend hebben, maar tot een andere
christelijke kerkgemeenschap overgingen. Dat de
heilige Synode den bisschop tot verantwoording
riep, vernam men tot hertoe niet.
WINCKEL.
Voor Kinderen.
HET GOEDE DEEL.
XXXI.
BESPIED.
Nog niet lang was het drielief in de duisternis
verdwenen, toen ook de vergaderden zich gereed
maakten uitte te gaan. Even stil als begonnen
was, werd ook geëindigd. Doch niet zonder dat
de voorganger allen vermaand had, trouw te
blijven aan het geloof, dat door het Evangelie
in hun hart gewerkt was, en liever het tijdelijke,
dan het eeuwige prijs te geven. Toen droeg hij
de belangen der kleine gemeente en die van
elk in het bijzonder den Heere op. Daarna ging
elk zijns wege, echter niet allen gelijk, wijl
alles vermeden moest worden, wat de aandacht
kon trekken. De magister en de jager, die nog
een zeer verren weg moesten afleggen, besloten
echter dien nacht bij den boer te blijven.
Juist wilde men zich aan het avondeten zetten,
toen eracht aan de deur werd geklopt. Behoedzaam
vroeg de huisvader door het kleine
traliëvenster, wie daar was. 't Bleek een goede
bekende te zijn, Jurgen geheten, die ook de
vergadering had bijgewoond.
„Komt ge nog eens terug?“ vroeg de boer,
„hebt ge iets vergeten?“
„Neen“, was het antwoord, „maar toen ik
zag straks heenging en langs de schuur liep,
zag ik licht. Ik begreep niet waar dat vandaan
kwam. Maar toen ik vlak bij het hout van den
wand kwam, merkte ik wat het was. Er zijn
een paar scheuren in de planken, en daardoor
kon ik duidelijk zien, hoe het licht nog brandde
en de twee knechts aan het opruimen waren.
Ik dacht, ik moest u dit even zeggen, want
wij konden sôo lielijk beloofd en belusterd
worden.“
„Gij hebt gelijk“, zei de landman. „Ik zal
de reuten laten stoppen. Goeden nacht!“
Hij kwam weer aan tafel en vertelde wat er
gebeurd was. Ieder prees de voorzichtigheid van
Jurgen. Maar toen de boer straks alleen
was, ging hij nog eens met een brandende
lantaren de schuur in, en vond gemakkelij-
de spluten op de aangewezen plek. Bedenklijk
schudde hij het hoofd. Was het hout van zelf
gescheurd of waren die reuten daar met opzet
gemaakt? Hij kon het niet beslissen, maar met
een bang voor gevoel legde hij zich ter rust.
Terwijl alsoo de storm begon op te steken,
had de jonge gravin, die nog niet ten volle
besefte wat er dreigde, zich voorgenomen om,

ondersteund door haar schoonmoeder, de be-
woners van het landgoed nader te leeren kennen
en waar het noodig was te helpen. Dit laatste
was ver van ongewenscht, want door de lange
afwezigheid van den vorigen bezitter was veel
ongedaan gebleven, dat had moeten geschieden,
en daarbij kwam de voortdurende oorlog, die
als altijd meer nam dan gaf. Zoo konden dan
de beide hooge vrouwen overvloedig werk
vinden, en zij namen dat met ijver ter hand.
Geen wonder dat ook de jonge gravin weldra
zich mocht verheugen in de liefde van velen.
Zelfs ging de roep van haar vriendelijkheid en
mildadigheid ver over de grenzen der be-
sitting.
Ongelukkig werd ook nog iets anders bekend;
al strekte het de gravin tot eer, zij zou ervaren,
dat het goede niet altijd zijn loon in deze
wereld vindt.
Want wanneer de bezoekers met de leden
kwamen spreken, of gelijk meermalen hun een
gave brengen, dan voegden zij daaraan niet
zelden iets toe, dat minstens even kostelijk was.
Bij de zieken brachten zij laken, maar ook het
Woord des Heeren, dat gelezen werd uit den
ouden, zorgvuldig bewaarden huisbijbel. Ook
wist de oude gravin, die het volk natuurlijk
beter kende en die zelf veel ondervonden had,
in de huizen en hutten dikwijls een woord
ter rechter tijd te spreken, 't zij van ernstige
vermaning of van vriendelijke vertroosting. En
daar was te meer behoefte aan, nu gelijk we
reeds zagen, er weinig gelegenheid bestond, om
de prediking van het Evangelie te hooren.
Zoo werd juist in een tijd waarin allen tegen
de Evangelie samenspande, de goede boodschap
in huizen en harten gebracht; het licht dat
men onder de korenmaat wilde stellen, werd
op den kandelaar geplaatst. Maar juist daar-
door kon het ook niet verborgen blijven. Zelfs
de nieuwe regering hoorde er van, en wel met
groot misnoegen. 't Was al erg genoeg, dat
mannen de stoutheid hadden te prediken en
te leeren, wanneer de paus hun daartoe niet
had aangesteld, maar dat ook vrouwen het
waagden met het volk over geestelijke dingen
te spreken, en op Christus te wijzen, dat ging
alle perken te buiten, meende de pausgezinde
regering te Amberg. Dat mocht geen voort-
gang hebben.
Op een middag had de jonge gravin zich
begeven naar een huisje, dat op een kwartier
afstand van het kasteel, midden in het bosch,
stond. Daar woonde Carl, de vroegere hout-
vester, die thans oud en ziekelijk, rust genoot,
en door zijn twee dochters werd verpleegd. De
gravin besocht den ouden, vromen man gaarne,
en leerde soms veel uit een bezoek dat zij hem
bracht.
„Hoe gaat het Carl?“ vroeg zij, hem de hand
reikende.
„Vrij wel,“ antwoordde de houtvester, „althans
naar het lichaam.“
„Kan er overigens iets zijn dat u hindert?“
vroeg de bezoeker, die alreeds bemerkte had,
dat de oude man minder opgeruimd was dan
gewoonlijk.
„Och, het moest eigenlijk niet zoo zijn,“ zei
Carl. „Maar al is men oud, men kan toch nog
moeten leeren alles in den Heeren hand te
stellen en niet bezorgd te zijn voor den dag
van morgen.“
„Wat is er dan? Ge zijt toch niet gewoon
u door aardse zorgen te laten neerdrukken.“
„O neen mevrouw, maar toch word ik wel
eens ongerust bij al wat ik in de laatste dagen
hoor. Ik zou zoo gaarne op deze plek, waar ik
geboren ben, ook eenmaal mijn hoofd ter ruste
leggen. En nu hoor ik van mijn dochter, hoe
er al meer gevaar dreigt, dat wij, Evangelischen,
niet huis en hof zullen verdreven worden, gelijk
ons keurvorst al gejaagd is uit zijn land.“
„Nu, zoo ver is het nog niet,“ sprak de
dame bemoeidigend, al wist ook zij maar al te
goed, dat de vrees van den houtvester niet
ongegrond was.
„Geef mij den Bijbel eens,“ sprak zij tot
een van de dochters.
De aangesprokene schoof een kastje opzij,
dat tegen den muur stond. Daarna opende zij
een luisje dat onder het kastje verborgen was
en moeijelijk voor een vreemdeling te ontdekken
viel. Uit een opening daaronder kwam het kost-
bare boek te voorschijn.
De gravin nam den Bijbel, sloeg den gosten
psalm op en begon te lezen. Allen luisterden
erbiedig. Doch nauwelijks waren enige versen
gehoord, toen onverwacht en zonder dat was
aangeklopt, de deur werd geopend. De gestalte
van een man werd zichtbaar, die het gewaad
droeg van een roomsch priester.
Ontsteltnis toonde sich op elks gelaat. De
oudste dochter des huizes trad naar voren, en
vroeg wat zijn erwaarde wenschte.
„Niet anders dan u even te bezoeken“, was
het antwoord. „Ik mag zeker wel binnen gaan?“
En sonder een toestemmend antwoord af te
wachten, trad hij verder in de kamer, terwijl
hij scherp zijn oogen liet rondgaan.
HOOGENIEKE.
INGEZONDEN STUKKEN.
(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.)
Gesichte Redactie!
Vergun mij s.v.p. eenige plaatsruimte in uw
blad voor een enkel woord in het belang van den
arbeid der Evangelisatie. Gelukkig begint men
in onzen tijd ook in onze Gereformeerde kerken
hoe langer hoe meer voor dien arbeid te ge-
voelen. Te lang veronachtzaamde men dezen.
Naast de Zending onder Heidenen, Mohame-
danen en Joden vraagt de Evangelisatie onder
van God vervreemde landgenooten onze harte-
lijke sympathie. Nu heeft de Zending dit voor,
dat ze uitnemend georganiseerd is; dat men in
gemeenschappelijke vergaderingen en studie-
kringen elkanter voorlicht. De commissies voor
Evangelisatie werken meer stil, gaan onopge-
merkt haars wege, arbeiden in donkere stegen
en slokken, ieder voor zichzelf. 't Kon zijn niet
hebben, dat men ook eens iets publiceerde nu
en dan, ook eens gemeenschappelijke vergade-
ringen hield, ten einde elkanter voor te lichten.
We souden van elkaar sooveel kunnen
leeren, wist kunnen doen met elkaars er-
varingen. De heer v. d. Staal deed al een heel
goed werk met uit te laten geyen: Tot arbeid
geroepen. Ik leg dat denkdbeeld hier nu maar
eens neer. Mogelijk leidt het tot eenige samen-
werking. Kunnen we elkaar niet tot een hand
en een voet zijn? Bijvoorbeeld:
In een kleine provincie stad was het kermis.
Met opzet verzorgd ik den naam en U, hoog-
geachte Redactie, gelieve ook mijn naam te
verwijlen. Te roemen valt hier niet. De Com-
missie voor Evangelisatie, ingesteld door den
Kerkeraad der Gereformeerde kerk, besloot ook
te arbeiden onder de kermisreizigers. 't Gebeurt
meer, maar toch, geloof ik, niet algemeen. We
deciden tractaatjes uit, brachten die aan de
woonwagens, kramen, tenten, spellen en in de
volklogementen. Bovendien; Evangelien, lieve